

עמלק והמקדש במסתרי המגילה

כיון דחזי דמלו שבעין ולא איפרוק, אמר: השתא דאי תו לא מיפרקי, אפיק מאני דבי מקדשא ואשתמש בהו. בא שטן וריקד בנייהן והרג את ושתי.

8. אסתר רבה פרשה ה

ולמה עלתה לה כך? לפי שלא היתה מנחת לאחשורוש ליתן רשות לבנות בית המקדש, ואומרת לו: מה שהתריבו אבותי אתה מבקש לבנות!?

9. אסתר פרק א

(יג) ויאמר המלך לחכמים ידעי העתים כי כן דבר המלך לפני כל ידעי דת ודין:

(יד) והקרב אליו כרשנא שתר אדמתא תרשיש מרס מרסנא ממוכן שבעת שרי פרס ומדי ראי פני המלך הישבים ראשנה במלכות:

(טו) פדת מה לעשות במלכה ושתי על אשר לא עשתה את מאמר המלך אשורוש ביד הסריסים:

10. תלמוד בבלי מסכת מגילה דף יב עמוד ב

"וויאמר המלך לחכמים, מאן חכמים? רבנן, ידעי העתים" - שידועין לעבר שנים ולקבוע חדשים. אמר להו: דיינוה לי! אמרו: היכי נעביד? נימא ליה: קטלה - למחר פסיק ליה חמריה ובעי לה מינן. נימא ליה: שבקה - קא מזלזלה במלכותא. אמרו לו: מיום שחרב בית המקדש וגלינו מארצנו ניטלה עצה ממנו, ואין אנו יודעין לדון דיני נפשות... מיד - "והקרב אליו כרשנא שתר אדמתא תרשיש". אמר רבי לוי: כל פסוק זה על שום קרבנות נאמר: כרשנא - אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה: רבונו של עולם, כלום הקריבו לפניך כרים בני שנה כדרך שהקריבו ישראל לפניך? שתר - כלום הקריבו לפניך שתי תורין? אדמתא - כלום בנו לפניך מזבח אדמה? תרשיש - כלום שימשו לפניך בבגדי כהונה, דכתיב בהו: "תרשיש ושהם וישפה"? מרס - כלום מירסו בדם לפניך? מרסנא - כלום מירסו במנחות לפניך? ממוכן - כלום הכינו שלחן לפניך?

11. מדרש פנים אחרים על אסתר נוסח ב פרשה ג

ומרדכי לא יכרע ולא ישתחוה - אמר לו הוי יודע שאתה מפילנו בחרב, מה ראית שאתה מבטל קלווסיך של מלך? א"ל: שאני יהודי! א"ל: והלא מצינו שאבותיך השתחוו לאבותינו, שנאמר: "וישתחוו ארצה שבע פעמים" א"ל: בנימין אבי במעי אמו היה ולא השתחווה, ואני בן בנו, שנאמר: "איש ימיני", וכשם שלא כרע אבי, כך לא אכרע לך, לכך נאמר: "ומרדכי לא יכרע ולא ישתחוה".

12. מדרש פנים אחרים על אסתר נוסח ב פרשה ו

ומרדכי לא יכרע ולא ישתחוה - אלא אמרו חכמים: מרדכי היה משבטו של בנימין, והוא אומר "לבנימין אמר ידיד ה' ישכון לבטח עליו", הרי שהיתה השכינה שרויה אצלו. אמר מרדכי: אני איני יכול להחניף לרשע, שאני טעון סגנון של מלך, ואיפשר לי להשתחוות לו, אלא שלא ייזל השכינה השרויה אצלי על כתפיי, לכך נאמר: "ומרדכי לא יכרע ולא ישתחוה".

13. אסתר פרק ה

(א) ויהי ביום השלישי ותלבש אסתר מלכות ותעמוד בחצר בית המלך הפנימית נכח בית המלך והמלך יושב על כסא מלכותו פבית המלכות נכח פתח הפבית:

(ב) ויהי כראות המלך את אסתר המלכה עומדת בחצר נשאה חן בעיניו ויושט המלך לאסתר את שרביט הזקב אשר בידו ותקרב אסתר ותגע בראש השרביט:

(ג) ויאמר לה המלך מה לך אסתר המלכה ומה בקשתך עד חצי המלכות ונתן לה:

1. דברים פרק כה

(יז) וזכור את אשר עשה לך עמלק בדרך בצאתכם ממצרים:

(יח) אשר קרף בדרך ויגנב בך כל הנפשלים אחריו ואתה עיף ויגע ולא נרא א-להים:

(יט) והיה בהינח ה' א-להיך לך מפל איביך מסביב בארץ אשר ה' א-להיך נתן לך נחלה לרשתה תמחה את זכר עמלק מתחת השמים לא תשפח:

2. שמואל א פרק טו

(א) ויאמר שמואל אל שאול אתי שלח ה' למשחך למלך על עמו על ישראל ועתה שמע לקול דברי ה':

(ב) פה אמר ה' צבאות פקדתי את אשר עשה עמלק לישראל אשר שם לו בדרך בעלתו ממצרים:

3. פסיקתא רבתי פסקה ה

אמר רבי יהושע בן לוי: תנאים עשה הקב"ה עם ישראל עד שהם במצרים, שאינו מוציאם משם אלא על מנת שיעשו לו משכן וישרה שכינתו בהם, כמה שכתוב: "וידעו כי אני ה' א-להיהם אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים לשכני בתוכם", וכיון שהוקם המשכן וירדה השכינה ושרתה בתוכם, באותה שעה נתקיימו כל אותן התנאים.

4. רמב"ן שמות הקדמה

... ונתיחד ספר ואלה שמות בענין הגלות הראשון הנגזר בפירוש ובגאולה ממנו, ולכן חזר והתחיל בשמות יורדי מצרים ומספרם אף על פי שכבר נכתב זה, בעבור כי ירידתם שם הוא ראשית הגלות כי מאז הוחל. והנה הגלות איננו נשלם, עד יום שובם אל מקומם ואל מעלת אבותם ישובו. וכשיצאו ממצרים אף על פי שיצאו מבית עבדים, עדיין יחשבו גולים כי היו בארץ לא להם נבוכים במדבר, וכשבאו אל הר סיני ועשו המשכן, ושב הקב"ה והשרה שכינתו ביניהם, אז שבו אל מעלת אבותם, שהיה סוד אלוה עלי אהליהם, והם הם המרכבה, ואז נחשבו גאולים, ולכן נשלם הספר הזה בהשלימו ענין המשכן, ובהיות כבוד ה' מלא אותו תמיד:

5. רמב"ם הלכות מלכים פרק א הלכה א

שלוש מצות נצטוו ישראל בשעת כניסתן לארץ, למנות להם מלך, שנאמר: "שום תשים עליך מלך", ולהכרית זרעו של עמלק, שנאמר: "תמחה את זכר עמלק", ולבנות בית הבחירה, שנאמר: "לשכנו תדרשו ובאת שמה".

6. תלמוד בבלי מסכת מגילה דף יא עמוד א

אחשורוש, אמר רב: אחיו של ראש, ובן גילו של ראש. אחיו של ראש - אחיו של נבוכדנצר הרשע שנקרא ראש, שנאמר: "אנת הוא רישא די דהבא". בן גילו של ראש, הוא הרג - הוא ביקש להרוג, הוא החריב - הוא בקש להחריב, שנאמר: "ובמלכות אחשורוש בתחלת מלכותו כתבו שטנה על ישיבי יהודה וירושלים".

7. תלמוד בבלי מסכת מגילה דף יא עמוד ב

"בימים ההם כשבת המלך", וכתוב בתריה: "בשנת שלוש למלכו". אמר רבא: מאי כשבת? לאחר שנתיישבה דעתו. אמר: בלשצר חשב וטעה, אנא חשיבנא ולא טעינא. מאי היא? דכתיב: "כי לפי מלאת לבבל שבעים שנה אפקד אתכם", וכתוב: "למלאות לחרבות ירושלים שבעים שנה"... אמר: איחו מיטעא טעי, אנא חשיבנא ולא טעינא. מי כתיב למלכות בבלי? לבבל, כתיב: מאי לבבל? לגלות בבלי. כמה בצירן - תמני. חשיב ועייל חילופייהו. תדא דבלשצר, וחמש דדריוש וכוורש, ותרת דידיה - הא שבעין.

14. תלמוד בבלי מסכת מגילה דף טו עמוד ב
"ויאמר לה המלך לאסתר המלכה מה בקשתך עד חצי המלכות ותעשי" - חצי המלכות ולא כל המלכות, ולא דבר שחוצץ למלכות, ומאי ניהו? **בנין בית המקדש**.

15. תלמוד בבלי מסכת מגילה דף טז עמוד א
אזל אשכחיה דיתבי רבנן קמיה, ומחוי להו הלכות קמיצה לרבנן. כיון דחזייה מרדכי דאפיק לקבליה, וסוסייה מיחד בדידה, מירתת. אמר להו לרבנן: האי רשיעא למיקטל נפשי קא אתי, זילו מקמיה די לא תכוו בגחלתו. בההיא שעתא נתעטף מרדכי וקם ליה לצלותא, אתא המן ויתבי ליה קמייהו ואוריך עד דסליק מרדכי לצלותיה. אמר להו: במאי עסקיתו? **אמרו ליה: בזמן שבת המקדש קיים, מאן דמנדב מנחה מייתי מלי קומציה דסולתא ומתכפר ליה. אמר להו: אתא מלי קומצי קמחא דידכו, ודחי עשרה אלפי ככרי כספא דידי.**

16. אסתר פרק ז
(ט) ויאמר חרבונה אחד מן הסרססים לפני המלך גם הנה העץ אשר עשה המן למרדכי אשר דבר טוב על המלך עמד בבית המן גבה חמשים אמה ויאמר המלך תלהו עליו:
(י) ויתלו את המן על העץ אשר תכין למרדכי וקמת המלך ששכה:

17. ילקוט שמעוני אסתר רמז תתרנט
ויאמר חרבונה - אמר רבי חמא בר חנינא: אף חרבונה הרשע באותה עצה היתה, כיון שראה שלא נתקיימה עצתו - מיד ברח... רב אמר: חרבונה זכור לטוב, ויש אומרים באותה שעה בא אליהו ז"ל ונדמה לחרבונה, אמר: אדוני המלך יש עץ אחד בביתו, **מבית קדש הקדשים** גבוה חמשים אמה, יצוה המלך לתלותו.

18. אסתר רבה פרשה ז
ולמה גדלו? משל לגולייך שקלל לבנו של מלך. אמר המלך: אם אני הורגו - הכל אומרים גולייך הרג, עשה אותו טריכונוס ואח"כ עשה אותו הגמון ואחר כך התני את ראשו. **כך אמר הקב"ה: אילו נהרג המן כשירד ויעץ לאחשורוש לבטל בנין בית המקדש, לא היה מי יודעו, אלא יתגדל ואחר כך יתלה, לפיכך: "וישם את כסאו מעל כל השרים" ואחר כך: "ויתלו את המן", הרי אויבי הקב"ה למפלתן הן מתגדלין, וכתוב: "משגיא לגוים ויאבדם".**

19. אסתר פרק ט
(ה) ויפנו היהודים בכל איביהם מכת חרב וחרג ואבדון ויעשו בשנאייהם פרוצונים:
(ו) ובשושן הבירה חרגו היהודים ואבד חמש מאות איש:
(ז) ואת פרשנדא ואת דלפון ואת אספתא:
(ח) ואת פורתא ואת אדלגא ואת ארידתא:
(ט) ואת פרמשתא ואת אריסי ואת ארדי ואת וקתא:
(י) עשרת בני המן בן המנדתא צרר היהודים חרגו ובבגה לא שלחו את ידם:

20. רש"י אסתר פרק ט
(י) **עשרת בני המן** - ראיתי בסדר עולם, אלו עשרה שכתבו שטנה על יהודה וירושלים, כמו שכתוב בספר עזרא: "ובמלכות אחשורוש בתחלת מלכותו כתבו שטנה על שבי יהודה וירושלם", ומה היא השטנה? לבטל העולים מן הגולה בימי כורש, שהתחילו לבנות את הבית והלשינו עליהם הכותים והחדילים, וכשמת כורש ומלך אחשורוש והתנשא המן, דאג שלא יעסקו אותן שבירושלים בבנין, ושלחו בשם אחשורוש לשרי עבר הנהר לבטלן:

21. שמות פרק יז

(יד) ויאמר ה' אל משה כתב זאת זכרון בספר ושם באוני יהושע כי מחה אמתה את זכר עמלק מתחת השמים:
(טו) ויבן משה מזבח ויקרא שמו ה' נסי:
(טז) ויאמר כי יד על פס זה מלחמה לה' בעמלק מדר דר:

22. רש"י שמות פרק יז

כי יד על כס יה - ידו של הקב"ה הורמה לישבע בכסאו, להיות לו מלחמה ואיבה בעמלק עולמית, ומהו כס, ולא נאמר כסא, ואף השם נחלק לחציו: **נשבע הקב"ה, שאין שמו שלם ואין כסאו שלם, עד שימחה שמו של עמלק כולו, וכשימחה שמו יהיה השם שלם והכסא שלם...**

23. מדרש אבא גוריון פרשה ג

אחר הדברים האלה - הרהורי דברים היה שם... ר' נחמיה אמר: אחשורוש הרהר, אמר: מרדכי זה אני חושב לו טובה והוא יושב כאן ומבקש לבנות בית המקדש, לבנותו אי אפשר, להחזירו אי אפשר, אלא הריני מגרה בו את המן ויהיה זה בונה וזה סותר. **וחכמים אומרים: הקב"ה הרהר, אמר: מרדכי זה צדיק גמור הוא, אם נוטל פרוקופי יבא המן ויסגל ממון, ויבא מרדכי ליטול ממנו ויבנה בית המקדש.**

24. ר' צדוק הכהן מלובלין - ליקוטי מאמרים עמוד לב

ויוודע הדבר ברוח הקודש היינו שהשיג שורש ענין אסתר הוא שורש כנסת ישראל ואינו מקרה שנתפשה ביד אחשורוש, דמהראוי היה אדרבא להצילה ולבקש מיתת אחשורוש, והוא לא עשה כן! **זהבין שהכל באמת בהשגחת ה' יתברך, ועל ידי זה היא בנין בית שני על ידי דריוש בן אסתר...**

25. ניווקי המקראות בראשית פרק ג' פסוק ו'

"ותקח מפריו ותאכל ותתן גם לאישה עמה ותאכל" - בחטא זה נפגמו אברי האדם וחושיו, הפגם בדיבור בא על ידי שהוסיפה חוה: "ולא תגעו בו", **בשמיעה** - מה ששמעה לדברי הנחש, **בראיה** - "ותרא האשה כי טוב העץ למאכל", **ובמעשה** - "ותקח מפריו ותאכל ותתן גם לאישה עמה ויאכל". **אולם, חוש הריח מצד רוממות מעלתו לא היה יכול הנחש להגיע אליו, ומפני זה לא נפגם, ונשאר בקדושתו העליונה, וכל קדושה וצדקות של עם ישראל בכלל ושל הצדיקים בפרט, מבחינת הריח העומד בטהרתו ובקדושתו הן מתפתחות, ולכן רק על ידי הקרבנות שהם "אשה ריח ניחוח לה" מתכפרים החטאים. וכן נאמר לעתיד: "והריחו ביראת ה'", והצדיקים מריחים ריח בשמים של כל מצוה ומצוה...**

26. מדרש תנחומא פרשת ויגש סימן ח

כי עבדך ערב את הנער - אימתי פרע יהודה ערבותו? בימי גלית. כיון שהיו ישראל באותה שעה בצרה, מה כתיב? "ויגש הפלשתי השכם והערב" מחרף ומגדף. התחיל שאול מוציא כרוז: "והיה האיש אשר יכנו יעשרנו המלך"... **אמר ישי לדוד בנו: הרי השעה לקיים אותו הערבות של זקינד שערב את בנימין מיד אביו, שנאמר: "אנכי אערבנו", אלא לך והוצא אותו מערבותו, שנאמר: "ואת אחיך תפקוד לשלום ואת ערובתם תקח", ואין ערובתם אלא ערבות. מה עשה דוד? הלך וקיים את הערבות והרג את גלית. א"ל הקב"ה: חייך, כשם שנתת את נפשך על שאול, שהוא משבטו של בנימין, כשם שעשה יהודה זקינד על בנימין, שנאמר: "ועתה ישב נא עבדך תחת הנער עבד לאדוני וגו'", כך אני נוטן בית המקדש בגבולך, ובגבול בנימין... ולא עוד אלא חייך שכל השבטים גולים, ושבת יהודה ובנימין אינן גולים עמהם...**